

**FANATIK KAZALIŠTA: REŽIJA,
PEDAGOGIJA, KULTURA I POLITIKA
U STVARALAŠTVU KOSTE SPAICA**

www.hciti.hr

Zagreb, 13. – 14. X. 2018.

Handwritten signature and date: Kostelja 9/18

Stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem

FANATIK KAZALIŠTA: REŽIJA, PEDAGOGIJA, KULTURA I POLITIKA U STVARALAŠTVU KOSTE SPAIĆA

VODITELJICA SKUPA

Snježana Banović

PRIPREMNI ODBOR

Željka Turčinović, Zoran Mužić i Nina Križan

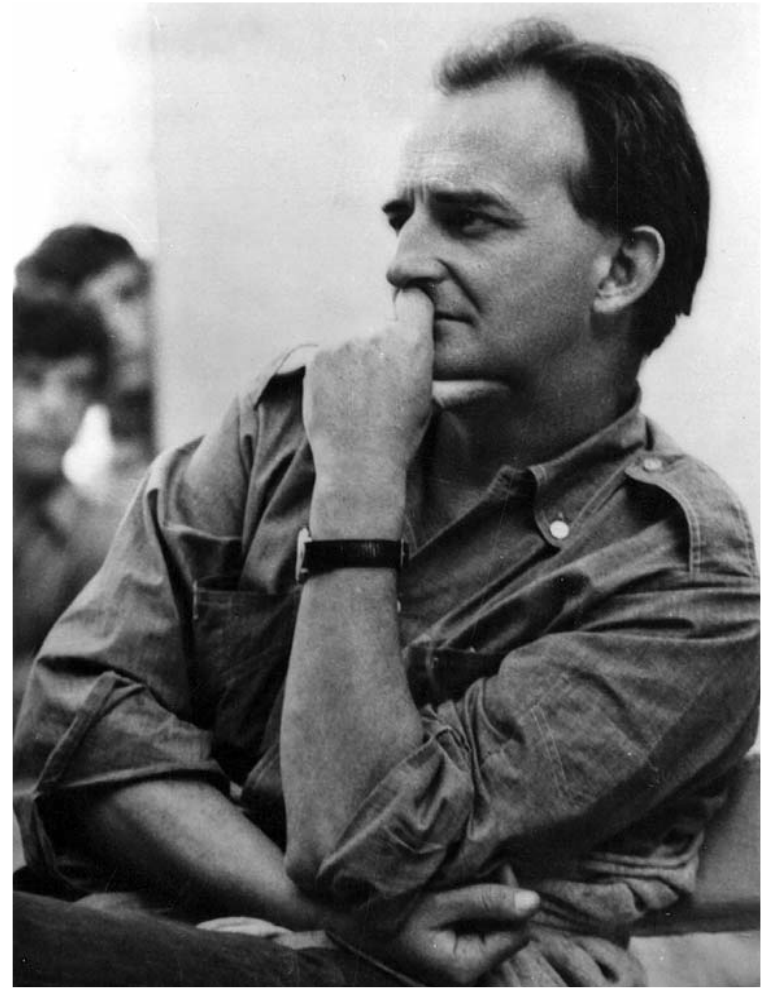
Hrvatski centar ITI

Zagreb, Basaričekova 24

subota i nedjelja, 13. i 14. listopada 2018.

KOSTA SPAIĆ (Zagreb, 21. I. 1923. – Zagreb, 23. IV. 1994.)

Diplomirao na Filozofskom fakultetu i Muzičkoj akademiji (violina) u Zagrebu. Kazalištem se počeo baviti u Družini mladih Francuskog instituta. Od 1943. bio je violinist na Radio Zagrebu, a 1948. postaje asistent režije u Dramskom studiju HNK-a. Prve samostalne režije ostvario je početkom 1950-ih u zagrebačkom HNK-u (F. García Lorca, *Dom Bernarde Albe*; G. Verdi, *Traviata*), gdje je režirao i neke od svojih antologijskih dramskih i opernih predstava (N. A. Rimski-Korsakov, *Sadko*; G. Verdi, *Falstaff*; S. S. Prokofjev, *Vjenčanje u samostanu*, *Rat i mir* i *Zaljubljen u tri naranče*; W. Shakespeare, *Mjera za mjeru*; D. D. Šostakovič, *Katarina Izmailova*; I. Malec, *Victor Hugo – jedan protiv svih*; R. Marinković, *Kiklop*; I. Zajc, *Nikola Šubić Zrinski*), a s istim je kazalištem surađivao do smrti (I. Brešan, *Potopljena zvona*). God. 1954. prešao je u Dramsko kazalište Gavella i ondje se istaknuo nizom inovativnih režija, napose u suvremenom repertoaru (J. Kaštelan, *Pijesak i pjena*; E. Ionesco, *Stolice*; J. Anouilh, *Antigona*; F. García Lorca, *Krvava svadba* i *Ljubav don Perlimplina*; J. Giraudoux, *Apolon iz Bellaca*). Suradivao je i s drugim hrvatskim kazalištima (Satiričko kazalište Kerempuh, Teatar &TD, Histrioni, HNK Split, HNK Osijek, HNK Rijeka, Kazalište Marina Držića) te s kazalištima u inozemstvu (Velika Britanija, Finska, SAD, Njemačka, Švicarska, Italija, Austrija). Neke od najuspješnijih predstava režirao je u sklopu Dubrovačkih ljetnih igara (W. Shakespeare, *Oluja*; M. Držić, *Skup* i *Dundo Maroje*; I. Vojnović, *Dubrovačka trilogija*). Pripadao je tzv. gavellijanskom redateljskom kartelu (uz G. Para, D. Radojevića i B. Viočića). Za njegov redateljski opus karakteristično je oslanjanje na dramsku riječ, istraživanje suodnosa predloška i različitih scenskih prostora te njegovanje scenskoga govora. Bio je umjetnički direktor Dubrovačkih ljetnih igara, intendant zagrebačkoga HNK-a i umjetnički voditelj Dramskoga kazališta »Gavella«, a istaknuo se i pedagoškim radom na Akademiji dramske umjetnosti kao asistent te profesor (rektor 1962.–70.). Preveo je niz dramskih tekstova i opernih libreta s francuskog, engleskog i talijanskog jezika (J. Anouilh, *Colombe* i *Pokus ili kažnjena ljubav*; A. Miller, *Vještice iz Salema*, *Sjećanje na dva ponedjeljka* i *Pogled s mosta*; H. Ibsen, *Neprijatelj naroda*; W. A. Mozart, *Così fan tutte*; G. Verdi, *Traviata*). Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja, među ostalim Nagrade »Vladimir Nazor« za životno djelo 1985. God. 2004. tiskana je monografija *Kosta Spaić*.

Srce za kazalište

U ljeto 1953., na Dubrovačkim ljetnim igrama Branko Gavella režirao je Goetheovu *Ifigeniju na Tauridi*. Silazeći nakon jedne probe iz parka Gradac prema Pločama, nezgodno se pokliznuo, pao i slomio ligamente pa dalje režirao u gipsu, s nosiljke. Ostatak naporna ljeta tvrdio je da je tomu kriva Ifigenija odnosno mlada prvakinja Jugoslavenskoga dramskog pozorišta, Istranka rođenjem i Zagrepčanka školovanjem – Marija Crnobori, koja ga je „tak grdo zacoprala“ pa nemre na noge jer ju je celo leto muštral s beskonačnim ponavljanjem monologa koji započinje "U vaše sjene, o nemirni vrsi..." Napokon je u jednoj šetnji Stradunom ta mlada glumačka heroina shvatila čije su sjene, koji su to vrsi (vrhovi) i zašto su nemirni – to joj je objasnio Gavellin asistent Kosta Spaić (1923. – 1994.) koji je na predstavi posebno bio zadužen za – svjetla, ali su mu bila itekako poznata tajanstvena značenja toga Goetheova djela.

Poslije će upravo on biti taj koji će fenomen ambijentalnoga dubrovačkog teatra dovesti do vrhunca u svojim režijama dubrovačkih pisaca, napose Držića i Vojnovića, ali i kao umjetnički ravnatelj za Dramu Dubrovačkih ljetnih igara. Naslijedio je Gavellu i na čelu Akademije dramske umjetnosti gdje je bio dugogodišnji profesor režije i dekan. Sedamdesetih, u turbulentnim vremenima samoupravnih sporazuma i uravnilovke, bio je i intendant HNK-a. Taj najtipičniji predstavnik tzv. zagrebačke redateljske škole, rođen u centru Zagreba, u Šenoinoj ulici, umro je tijekom rada na predstavi *Potopljena zvona* Ive Brešana. Prije dvije godine navršilo se 40 godina od inscenacije njegove najslavnije predstave, adaptacije romana *Kiklop* Ranka Marinkovića na sceni zagrebačkoga HNK-a na kojoj je i postavio najviše predstava u životu.

Spaić je za sebe govorio da je glazbenik po struci, romanist i lingvist po naobrazbi (i poliglota – prevodio je s francuskoga, njemačkoga i talijanskoga, govorio još i ruski, španjolski i engleski), kazališni redatelj po zvanju, humanist po uvjerenju. Najistaknutiji postgavelijanac naše režije i kazališta, prije svoga profesionalnog ulaska u kazalište daleke 1948. godine završio je Filozofski fakultet i violinu na Muzičkoj akademiji te je od srednjoškolskih dana bio član glasovite Družine mladih Francuskoga instituta u Zagrebu.

Odani učenik Branka Gavelle, ali zatravljen „totalnim teatrom“ Bojana Stupice, Gavellina velikog suparnika, svoju je plodnu karijeru započeo u HNK-u, neposredno nakon Dru-goga svjetskog rata kao član, a kratko vrijeme i tajnik Dramskoga studija Tita Strozija

i asistent Gavelli na njegovim velikim povratničkim zagrebačkim režijama *Dubrovačke trilogije*, *Skupa* i *Vučjaka*. Ondje je režirao i svoje prve predstave te mu je ostao odan do kraja života, iako je svoje najveće umjetničke uzlete doživio u Dramskom kazalištu u Frankopanskoj ulici kojem je bio i jedan od osnivača te iste 1953. godine kad je Mariji Crnobori davao lekcije iz Goethea.

Zvali su ga čuvarom poezije u drami jer nije podnosio ishitrena redateljska rješenja, nama studentima često je na predavanjima iz režije davao primjere iz loše prakse koje je nazivao "režiranjem u pepeljari". Pojavio bi se tako u srijedu u podne na Akademiji, uvijek s kačketom na glavi i crnom kožnatom torbom na ramenu iz koje bi izvadio malu našiljenu olovku i crvenu knjižicu u koju bi za vrijeme predavanja (koja su bila više razgovori nego ex cathedra litanije) zapisivao bilješke o našim obvezama, radovima, ocjenama među kojima je bilo gotovo nemoguće „zaraditi“ peticu. Njegov se pedagoški nauk svodio na sljedeće: predstava je kolektivni čin u kojem ovi na sceni i oko nje moraju dobiti dojam da su to oni sami stvorili i da im je režiser bio potpuno nepotreban. Uza svoju omiljenu uzrečicu *Pourquoi, moj viteže?*, ponavljao nam je i svoje osnovno režijsko načelo: „Ne tražite ubojicu Hamletova oca, tražite potencijalnog ubojicu ovdje među nama, u životu.“ Umjetnost za njega nije smjela biti tvorevina koja živi sama od sebe, odvojena od društvenih događanja, kretanja, odnosa, povijesti.

Mnogi mladi redatelji i kritičari zvali su ga zbog takvih postupaka najkonzervativnijim od stare garde, a tih osamdesetih godina prošloga stoljeća, u eri kazališnoga ekshibicionizma i različitih narcisoidnih redateljskih veličina bez pokrića, njegovi strogi kriteriji i nagnuća otvorili su mu mnoge fronte. No, rijetki su od njih mogli premašiti njegovu modernost iz mladih dana, npr. posve ogoljenu pozornicu za Gounodova *Fausta* koja je 1953. šokirala tradicionaliste u gledalištu HNK-a.

Georgij Paro, još jedan bard iz plejade postgavelijanaca, nazvao ga je majstorom forme i izgrađenoga redateljskog stila u kojem režija nije bila samo scenska kreacija već i društveni proces. Teatrolog Nikola Batušić tvrdio je da se Spaićeva redateljska poetika gradila pjesništvom, a kritičar Dalibor Foretić da je svakom svojom predstavom donosio nešto novo, ali ne zbog novoga samog već zato što je bio čvrsto uvjeren da je scena život, a život se nikad ne ponavlja...

Sam je kazao da je od dva čovjeka naučio sve: od Branka Gavella i Ranka Marinkovića, ujedno i osnivača Akademije, što je bilo od presudne važnosti za njegovu generaciju kazališnih umjetnika kojoj su ova dvojica dala pečat i učili ih da kroz život idu otvorenih očiju, kritički. Gavela ih je običavao za vježbu slati na ulicu da promatraju ljude i da po njihovu hod, gestama i govoru otkrivaju što su, odakle dolaze, što rade, s kim i kako žive.

Mnogi su isticali da su mu predstave bile glazbene partiture jer su mu drama i opera bile ravnopravne i jednako bliske. Do danas se u kazališnim krugovima prepričava grandiozan uspjeh premijere *Katarine Izmajlove* u HNK-u 1964., u prisustvu autora Dmitrija Šostakovića, kojom je ravnao Milan Horvat. Genijalni skladatelj, skroman i povučeni čovjek, došao je u Zagreb tjedan dana prije premijere prepun znatizelje jer ga je Zagreb nakon rata izvodio prvi u Europi, i to u novoj verziji. Kosta nam je poslije na predavanjima ispričao da je Šostakovič mogao čuti kad je violonist na trećem pultu sekunda svirao pogrešan prstomet, takav je imao sluh. To nam je, po svom običaju i slikovito ilustrirao: „To je čudo jednako onome kao da u ogromnoj šumi uočite kad padne jedan jedini listek!“

Glazbu je Spaić zvao najvećom od svih svojih nesretnih ljubavi i najvećom od svih umjetnosti. Antologijska je i njegova režije Zajčeva *Nikole Šubića Zrinjskoga* 1982., također u HNK-u kad je za pultom bio Lovro pl. Matačić, a za *Carmen* koja je u istome kazalištu slavno propala (iako ju je vrhunski otpjevala Ruža Pospiš-Baldani), govorio je da je ta vražja baba i njega smotala, a ne samo Don Josea i Escamilla.

Njegov glazbeni dar došao je do izražaja već na počecima, kad je 1953. u Dubrovniku asistirao Gavelli i u Vojnovićevoj *Na taraci* gdje je bio zadužen za „muzikante“ da zvuče „kak u kavani“. S Gavellom nastavlja i dalje pa 1961. (samo godinu dana prije njegove smrti) nastaje u zajedničkoj režiji *Dubravka* kad je Gavela po treći put inscenirao tu Gundulićevu pastoralnu melodramu. U suradnji s Kostom, ova je bila i najmodernija od svih dotadašnjih: smještena u snovitu prostoru parka Gradac imala je za novost upotrebu tzv. „konkretne glazbe“ Ive Maleca, poznatog po, u to doba revolucionarnom, sukobljavanju melodije i ritma u kojem su prevladavale udaraljke i počeci onoga što će se poslije nazvati elektronskom glazbom. „Muzika je jedna od mojih najnesretnijih ljubavi!“, izjavljivao je često, no mučilo ga je dugo to što nije imao više talenta za violinu.

Ipak, predstava koja ga je ponajviše obilježila, ali i ostavila neizbrisiv trag u hrvatskome kazalištu bio je *Kiklop*, Marinkovićev roman od 500 stranica iz 1965. o nemogućnosti opstanka razuma pred naletom kiklopskog monstruma barbarizma na kojem je Spaić odradio posao adaptatora, dramaturga i redatelja i kojim nije bio ni izbliza oduševljen kao kritičari i publika. Obnovio ga je 1986., ovaj put s Draganom Despotom u ulozi antijunaka Melkiora kojeg je u prvoj verziji 1976. tumačio Rade Šerbedžija, jedan od najomiljenijih Kostinih glumaca, a u objema je briljirao Zvonimir Zoričić kao njegov *alter ego* Kor. Sam Marinković tvrdio je da je Kosta napisao svoj tekst sastavljen od poetskih fragmenata, no ne gubeći ni jednog trenutka cjelinu od tri čina s prologom i epilogom. Bio je to uzbudljiv dramski kaleidoskop, dizajniran spektakularnom scenskom maštom Drage Turine, koji nastanjuju intelektualci, novinari, filozofi, ali i obični ljudi s ulice, gostionice i privatnih kuća, svi uoči početka Drugoga svjetskog rata i neposredno nakon njega. Iste godine, baš nekako u ovo vrijeme, s njim na čelu kao intendantom HNK-a (koji je samo u toj sezoni producirao čak četrnaest premijera), HNK sudjeluje s *Kiklopom* na velikoj proslavi 200. obljetnice Burgtheatera gdje izazva oduševljenje publike i kritike. Upravo s *Kiklopom* hrvatska je riječ prvi i dosad zadnji put progovorila s te grandiozne bečke scene. *Kiklop* je nazvan „predstavom od komada“, „velikom freskom“ u kojoj je sudjelovalo trideset i troje glumaca koje je bečki tisak nazvao – savršenima. Predstava je utjecala i na hrvatski film, poslije je Antun Vrdoljak snimio film, a iza njega i TV seriju. Predstava je, osim u Beču, s velikim uspjehom gostovala još i u Moskvi i Lenjingradu.

Dramatizirajući taj možda i ponajbolji jugoslavenski roman svoga doba, činilo mu se najvažnijim ostvariti tezu Don Fernanda (tumačio ga je maestralno Zlatko Crnković), lika iz romana *Što će mi tragedija u kazalištu!*.

Režijski ga je nerv vodio po cijeloj Jugoslaviji i dalje, u Njemačku, Englesku, Italiju, Švicarsku, Finsku, Ameriku, pa je tako nakon Branka Gavella bio najuspješniji redatelj izvan naših granica. U Švicarskoj se udomačio od 1970. u Baselu i u tamošnjem Basler Stadttheateru postavio deset predstava, u iznimno poletnome razdoblju za njihovu kulturu kada je na položaje došla cijela generacija mladih ljevičara kakav je bio i sam. Dobro se snalazio i u Americi i u Finskoj, iako su mu te sredine „djelovale kao da spavaju“ zbog

čega bi ih ubrzo napuštao i vraćao se srednjoj Europi u kojoj su se događale neke, po njemu, važne promjene.

Krajem 1970. pripremao je u Baselu praižvedbu komada *Martin Luther i Thomas Munzer ili Uvođenje knjigovodstva* mladoga domaćeg pisca Fortea. Na jednu od proba došla je vlasnica tada najveće farmaceutske tvrtke koja je financirala tu produkciju. Upitao ju je: „Taj komad koji financirate potpuno je antikapitalistički, kako to da ga financirate? Pa on vas izravno pogađa!“ Ona mu je odgovorila: „Meni je samo stalo da financiram izvrsnu predstavu, pobrinite se za to.“ Njemu se to nije sviđjelo, osjećao se kao da je Rigoletto, dvorska luda, zabavljač. Ubrzo se, iako je bio iznimno plaćen, razočaran vratio u Zagreb, osjećao se, kaže u jednom intervjuu iz tih godina – poniženim. Što bi tek danas rekao na raspadnutu sliku današnjega kazališnog života u Hrvatskoj? Švicarska bi mu se za sigurno više sviđjela.

Osim kazalištem, bavio se intenzivno i politikom, to je bilo gotovo neodvojivo u njegovu slučaju, baš kao i drama i glazba. U doba kad je mojoj generaciji predavao režiju, bio je i član CK SKH, tvrdio je da samo amaterski sudjeluje u političkoj drami jer da se svatko tko se bavi umjetnošću mora opredijeliti za njezine aktere po svome slobodnom uvjerenju, savjesti i moralu. No, ni to mu nije pomoglo da ostvari svoje vizije iako je znao da se kazališno pitanje uvijek rješava izvan kulisa, u političkim forumima: „Sagraditi kazalište uspio nisam, to je činjenica koju doživljavam na svakom pokusu kao poraz četrdesetogodišnjeg bavljenja ovim poslom od proučavanja glume i glumaca, scenskog prostora do opernog fenomena i oranja mora koje se zvalo aktivizam u društvenim djelatnostima.“

Kao studenti, nismo mogli razumjeti kako može vjerovati u primjenu zaključaka X. Kongresa Partije! Bio je cijelom dušom protiv tržišta u kulturi, a za njezino amalgamiranje s udruženim radom, jer je po njemu kultura morala biti integralnim dijelom našega samoupravnog života, sustava koji se, odbijao je priznati, bez obzira na svoje čiste vizije, nikada nije s uspjehom implementirao u resor kulture. Pa kad bismo ga u čudu pitali što će mu ta dosadna politika, odgovarao bi da nije političar, dodavši gotovo proročanski: „Kad oni promaše, završava se krvavih gaća.“ To se uskoro i dogodilo, rat u Hrvatskoj koštao ga je mnogo živaca i emocija, bio je iskreno potresen i ljut, kraja mu nije dočekao.

Tih je godina doživio još jedan infarkt, nije ga neko vrijeme bilo na Akademiji, a kad se vratio, morali smo paziti da ne zaboravi progutati obvezni nitroglicerin. Uz uzbudljive razgovore o Lorci, Krleži ili Shakespeareu, pričao nam je o svome prvom srčanom udaru koji je u ljeto 1976. prekinuo njegov intendantski mandat u HNK-u.

Mrzio je neuspjehe, ljutio se kao dijete kad bi čuo nešto što mu se ne bi sviđjelo. Bio je brz u mislima, točan i precizan kao laser, ponekad dirljivo svadljiv, čak i s nama studentima. Mrzio je šutljivce, za njega je govoriti naglas značilo biti hrabar.

Kazalište je volio strasno, gotovo jednako toliko bio je lud za brzom vožnjom (u već toliko opjevanome srebrnom jaguaru) i za modelima avionskih maketa za koje je dijelove nabavljao u Švicarskoj, a slao ih na let na aerodrom Lučko. Kad bi ponekad pali na zemlju slomljenih krila, bilo bi to za njega tužnije od loše kritike, no na njih se s vremenom bio navikao više nego na hvalospjeve, slomljene avionske makete oplakivao je duže.

Četvrti po redu infarkt, te 1994. godine, pogodio ga je na probi u HNK-u i zauvijek ga odnio sa scene. Bilo je to desetak dana prije praižvedbe Brešanove komedije znakovita naslova *Potopljena zvana Srce* nije izdržalo, otišao je s jedne probe taksijem u bolnicu iz koje se nikada nije vratio. Umro je u Vinogradskoj bolnici dva dana nakon premijere koju je dovršio njegov asistent Zoran Mužić i na kojoj publika nije mogla znati da se veliki redatelj oprašta od života. Simbolično ili ne, umro je na dan Shakespeareove smrti, pisca kojeg je režirao mnogo puta i za kojeg je govorio da mu baš nikada nije do kraja uspjelo ujediniti na sceni njegovu mudrost, poeziju i filozofiju. Osim možda jednom – daleke 1964. – u predstavi *Mjera za mjeru*, koja je za mnoge dugo vremena bila najbolja Bardova režija na ovim prostorima, a koja je rađena u prigodi proslave 400. obljetnice rođenja Williama Shakespearea.

Kosta Spaić, bard hrvatske režije, završio je svoju karijeru na mjestu na kojem ju je i započeo: u zagrebačkome HNK-u, kazalištu koje je nazivao lijepom kućom i državom u malom, i kojem je čudnom igrom teatarske sudbine ostavio, uz tridesetak režija, i svoje srce.

Iz knjige Snježane Banović *Službeni izlaz, Fraktura*, 2018.

PROGRAM RADA

PRVI DAN Subota, 13. listopada 2018., s početkom u 10 sati,
Vila Arko, Basaričekova 24

10.00-10.30 Otvaranje

► **Prva sjednica** (predsjedavaju: Željka Turčinović i Zoran Mužić)

10.30-11.00 **Radovan Grahovac**

Popravljač svijeta u mirovini ili u ratu šute muze - portret hrvatskog kazališnog redatelja, violinista, marksista i autofanatika Koste Spaića

11.00-11.20 **Gradimir Gojer**

Spaićev doprinos vrednovanju dramske baštine i njegov izravni politički angažman

11.20-11.50 **Bojan Munjin**

Djeca raja ili dojmovi s učeničke galerije: Pero Kvirgić (Dundo Maroje), Izet Hajdarhodžić (Skup) i Rade Šerbedžija (Kiklop)

11.50-12.10 **Matko Botić**

Ususret Polifemu; *Kiklop* Koste Spaića u kontekstu suvremenih redateljskih adaptacija hrvatske proze

12.10-12.30 Rasprava

12.30-12.50 Stanka

► **Druga sjednica** (predsjedavaju: Snježana Banović i Nina Križan)

12.50-13.10 **Boris Senker**

Kosta Spaić i Dramsko kazalište Gavella

13.10-13.30 **Hrvoje Ivanković**

Kosta Spaić kao ravnatelj Dramskog programa Dubrovačkih ljetnih igara (1964.-1971.)

13.30-13.50 **Snježana Banović**

Spaićeva intendantura u HNK kao mina u činovničkom sustavu koja nije eksplodirala

13. 50-14.00 Rasprava

14.00-16.00 Stanka za ručak

► **Treća sjednica** (predsjedavaju: Željka Turčinović i Nina Križan)

16.10-16.30 **Aleksandar Saša Milosavljević**

Kosta Spaić: novosadski poslovi i dani

16.30-16.50 **Marina Milivojević Mađarev**

Predstave Koste Spaića na Sterijinom pozorju i njihova recepcija na festivalu

16.50-17.10 **Seadeta Midžić**

Ivo Malec: *Victor Hugo - jedan protiv svih*, muzički plakat

17.10-17.30 **Jana Haluza**

Kosta Spaić i glazba: od prve profesije do metafore izvrsnosti, s naglaskom na operne režije

17.30-17.50 **Martina Petranović**

Kosta Spaić i kazališna likovnost

17.50-18.00 Rasprava

18.00-18.30 Stanka

18.30 **Promocija ITI izdanja
Odlazak u kazalište**

DRUGI DAN Nedjelja, 14. listopada 2018., s početkom u 11.00 sati

► **Četvrta sjednica** (predsjedavaju: Zoran Mužić i Snježana Banović)

- 11.00-11.20 Zvonimir Mrkonjić**
Osvrt na jednu davnu kritiku
- 11.20-11.40 Branko Brezovec**
O pedagogiji iskakanja kroz prozor: kritički pogled na pedagogiju režije Koste Spaića
- 11.40-12.30 Neva Rošić i Tonko Lonza**
Naša glumačka iskustva s Kostom
- 12.30.-12.50 Zoran Mužić**
Kazališni i politički memento Koste Spaića u predstavama *Maske na paragrafima* i *Juran i Sofija*
- 12.50-13.10 Goran Grgić**
Moj prvi redatelj, Kosta Spaić
- 13.10-13.30 Bonus za kraj:** jedno davno pismo dr. Gavelli u München
- 13.30-14.00 Završna rasprava**
- 14.00-16.00 Ručak**

Snežana Banović

Redateljica, spisateljica i teatrologinja. Studirala francuski i španjolski jezik na Filozofskom fakultetu, diplomirala režiju na Akademiji dramske umjetnosti, doktorirala teatrologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a usavršavala se na više stipendija u inozemstvu (SAD, Francuska, Njemačka, Velika Britanija). Režirala četrdesetak predstava u Hrvatskoj i u inozemstvu. Autorica je triju teatroloških knjiga: *Država i njezino kazalište* (2012.), *Kazalište krize* (2014.) i *Službeni izlaz* (2018.) u kojima se bavi hrvatskom kazališnom politikom XX. stoljeća. Autorica brojnih znanstvenih i stručnih članaka i kolumni, recenzentica više znanstvenih članaka, stručnih i književnih izdanja. Osnovno područje istraživanja su joj nacionalna kazališna i festivalska kultura te utjecaj politike na kazalište. Obavljala je niz umjetničkih i javnih funkcija, kao gost predavala na sveučilištima u Parizu, Grazu i Novome Sadu. a od 2003. predaje na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, trenutno u zvanju redovite profesorice na odsjeku Produkcije.

Matko Botić

Teatrolog, dramaturg i glazbenik. Diplomirao hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Rijeci, a 2012. godine obranio je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu disertaciju *Hrvatska proza u novijem hrvatskom kazalištu - teorijsko-dramaturški aspekti*, objavljenu 2013. kao *Igranje proze, pisanje kazališta – scenske prerade hrvatske proze u novijem hrvatskom kazalištu* (biblioteka Mansioni Hrvatskog centra ITI). Suraduje s brojnim redateljima na kazališnim, televizijskim, radijskim i filmskim projektima kao dramaturg i skladatelj filmske i scenske glazbe. Umjetnički je ravnatelj splitskog kazališta PlayDrama. Objavljuje teatrološke priloge i kazališne kritike, najčešće u časopisu *Kazalište*. Suradnik je kazališnih festivala u regiji u svojstvu selektora, gosta kritičara i voditelja okruglih stolova. Gitarist je i mandolinist riječkog sastava My Buddy Moose.

Branko Brezovec

Prije upisa na Akademiju dramske umjetnosti gdje je 1986. diplomirao kazališnu režiju, studirao je filozofiju i diplomirao komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Njegove prve predstave povezane su s Kazališnom grupom Coccolemocco koju je osnovao i umjetnički vodio od svoje petnaeste godine, a koja je bila jedna od najznačajnijih alternativnih grupa sedamdesetih i osamdesetih godina u bivšoj Jugoslaviji. U kasnijem razdoblju, režira u većini kazališta bivše Jugoslavije i u inozemstvu (Velika Britanija, Uzbekistan, Norveška, Švedska, Francuska, Njemačka, Italija), radi na različitim žanrovima (opera, multimedijski spektakli, "metafizičke komedije" itd.) i u multikulturnim sredinama – s Albancima, Turcima, Mađarima, Romima, Velšanima... Njegove predstave (režirao ih je šezdesetak) koje sučeljuju fragmente raznoraznih tekstualnih predložaka najčešće se označuju kao »ikonoklastički teatar«, a gostovale su i bile nagrađivane na 150 kazališnih festivala bivše Jugoslavije i u inozemstvu. Od 2002. predaje na Akademiji dramske umjetnosti, trenutno u zvanju redovitoga profesora na odsjeku Režije.

Gradimir Gojer

Redatelj, književnik i teatrolog. Objavio brojne knjige iz područja teatrologije, književne kritike i povijesti književnosti, publicistike i poezije. Autor nekoliko libreta. Prevođen na makedonski, engleski, norveški, poljski i rumunjski jezik. Jedan je od osnivača Mostarskog teatra mladih i Sarajevskog ratnog teatra – SARTR. Bio je predsjednik Društva pisaca Bosne, direktor i umjetnički voditelj Pozorišta mladih Sarajevo, direktor i umjetnički rukovoditelj Kamernog teatra 55, direktor Poslovne zajednice profesionalnih pozorišta BiH i direktor Narodnog pozorišta Sarajevo. Predavao na Akademiji scenskih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu i na Fakultetu humanističkih nauka Univerziteta Džemal Bijedić u Mostaru. Od rane mladosti angažiran je u politici – obavljao brojne političke i društvene funkcije. Jedan je od vodećih protagonista i organizatora pokreta duhovnog otpora agresiji na Sarajevo i BiH. Suraduje s najznačajnijim bh. listovima, portalima i časopisima. Član je Hrvatskog društva za znanost i umjetnost, akademik Akademije Balkanike Europeane (Bukurešt) te počasni član Mediteranske akademije (Struga, Makedonija) i Crnogorskog narodnog pozorišta u Podgorici. Za svoj je rad višestruko nagrađivan.

Goran Grgić

Kazališni, televizijski i filmski glumac, nacionalni prvak s više od stotinu odigranih uloga. Nakon diplome na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, primljen 1991. u angažman u GDK *Gavella*. Od 2002. član je ansambla Drame HNK u Zagrebu. Višekratno nagrađivan za svoj rad, dobitnik je najistaknutijih umjetničkih nagrada (Nagrada *Vladimir Nazor*, tri Nagrade *Hrvatskoga glumišta*, Nagrada *Dubravko Dujšin*, dvije Nagrade *Mila Dimitrijević* itd.), festivalskih nagrada (Nagrada *Orlando* DLJ, MESS-a, Marulićevih dana, Dana satire, Festivala glumca, Histrionskog ljeta...) i visokih priznanja u Republici Hrvatskoj (Danica Hrvatska s likom Marka Marulića, Plaketa grada Zagreba).

Radovan Grahovac

Diplomirao kazališnu režiju i radiofoniju na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Dugi niz godina surađivao s Kostom Spaićem.

Jana Haluza

Diplomirala muzikologiju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Urednica brojnih glazbenogovornih emisija i glazbena producentica u Redakciji ozbiljne glazbe Hrvatskoga radija. Objavljuje eseje i kritike u časopisima *Cantus*, *Zarez* i *Vijenac*. Od 2002. na Trećem programu Hrvatskoga radija uređuje i vodi samostalni dvosatni ciklus *Svijet glazbe*, a od 2011. kroniku klasično-glazbenih zbivanja *Kronotonika* na Prvom programu Hrvatskoga radija. Od 2012. stalno je angažirana kao scenaristica, autorica, urednica i voditeljica u emisijama na Trećem programu Hrvatske televizije (*Emisija*, *Trikultura* i *Međučin*), kao i u televizijskim izravnim prijenosima koncerata, baleta i opera. Godine 2014. pokreće, uređuje i vodi samostalni ciklus televizijskih emisija *Plodovi klasike*. Od 2007. do 2011. vodi Ured za medije Muzičkog biennalea Zagreb, od 2006. članica je uredništva, od 2013. glavna urednica časopisa *Cantus*. Članica je Predsjedništva HDS-a.

Hrvoje Ivanković

Dramaturg, kritičar i publicist. Dramaturgiju diplomirao na Fakultetu dramske umjetnosti u Beogradu – Odsjek za dramaturgiju i filmski i TV scenarij. Od 1988. do 1994. zaposlen kao dramaturg u Kazalištu Marina Držića, a od 1996. radi kao urednik u Dramskom programu Hrvatske televizije. Kazališne kritike u dnevnim novinama pisao je od 1994. do 2006., a oglede i eseje objavljivao je u dvadesetak domaćih i stranih časopisa i publikacija. Bio je član uredništva časopisa *Kolo* i *Croatian Theatre* te glavni urednik dvosveščanog *Zagrebačkog leksi-kona*. Uz knjigu *Držić na Igrama – kronika tragom kritičkih zapisa* (2016.) napisao je ili priredio još šest kazališnih monografija (*Kazališno doba Pere Kvrgića*; *Marin Carić*; *Joško Juvančić - Jupa* i dr.) Bio je izbornik festivala *Marulićevi dani* u Splitu, *Međunarodnoga festivala malih scena* u Rijeci, *Dana satire* u Zagrebu i *MESS-a* (nacionalna selekcija) u Sarajevu.

Tonko Lonza

Doajen hrvatskoga glumišta i glumačke pedagogije. Diplomirao 1955. na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Angažiran u Dramskome kazalištu »Gavella« (1953.–1968.), zatim do 1978. u zagrebačkome HNK-u. Od 1953. glumio je na DLJ. Od 1981. do umirovljenja bio je profesor govora na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Glavne uloge: Edip (Sofoklo, *Kralj Edip*), Aretej, Križovec i Ignjat Glembay (M. Krleža, *Aretej*, *U agoniji*, *Gospoda Glembajevi*), Dundo Maroje (M. Držić), Peer Gynt (H. Ibsen), Orest (J. W. Goethe, *Ifigenija na Tauridi*), Orsat i Gospar Lukša (I. Vojnović, *Dubrovačka trilogija*), Hasanaga (M. Ogrizović, *Hasanaginica*). Glumio na filmu: *Novinar* (1979.) F. Hadžića, *Glembajevi* (1989.) A. Vrdoljaka, *Kontesa Dora* (1993.) Z. Berkovića i dr. Često nastupao na radiju i televiziji. Za izuzetan umjetnički doprinos hrvatskom kazalištu i kulturi, nagrađen je brojnim nagradama i priznanjima.

Seadeta Midžić

Studirala povijest glazbe na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, muzikologiju na sveučilištima u Kölnu i u Parizu (Sorbonne) te slušala predavanja Pierrea Schaffera uz staž u Centru Grupe za muzičko istraživanje. Od 1975. do 1994. godine urednica glazbenih programa na Televiziji Zagreb, 1984. - 1989. direktorica *Međunarodnih susreta Muzičkih akademija* u Rovinju. Bila je urednica je za područje glazbe u *Hrvatskom leksikonu*. Pomoćnica ministra kulture Republike Hrvatske za međunarodnu suradnju (1994.–2000.), savjetnica za kulturu u Veleposlanstvima RH u Berlinu i Parizu. Autorica je brojnih emisija i tekstova o suvremenoj glazbi, video dokumentacije o Radovanu Ivšiću (MSU), s Nadom Bezić priredila je izložbu o Družini mladih u HGZ-u 2015. i istoimeni zbornik 2018. Organizirala *homage* Pierreu Schaefferu (MSU) sa znanstvenim simpozijem u MMSU u Rijeci. Autorica je multimedijalne izložbe povodom 50 godina Muzičkog biennala Zagreb 2011., u MSU te izložbe o MBZ-u u okviru projekta *Šezdesete u Hrvatskoj*, 2018. bila je izbornica hrvatske kulturne sezone u Francuskoj *Croatie, la voix* 2012. godine.

Marina Milivojević-Madžarev

Teatrologinja, dramatičarka i dramaturginja. Doktorirala na FDU s tezom na temu *Dejan Mijač, Slobodan Unkovski i Dušan Jovanović - redateljski stilovi u Jugoslovenskom dramskom pozorištu*, objavljenom pod naslovom *Biti u pozorištu*. Radila kao dramaturginja u JDP-u (1999. - 2011.). Piše radio i TV drame, drame za djecu (izvedene su u više kazališta u Srbiji) i teatrološke članke koji su objavljeni u nacionalnim i međunarodnim časopisima. Autorica je tridesetak realiziranih radio-drama. Na TV Beograd uređivala je emisiju o kazalištu *Kolektivne senke* i bila voditeljica i urednica *Hronike Bitefa*. Zaposlena je u zvanju docentice na Odsjeku za dramaturgiju na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu. Članica je uredništva časopisa *Scena*, a bila je i selektorica festivala *Sterijino pozorje*.

Aleksandar Saša Milosavljević

Teatrolog i kritičar. Studirao psihologiju, apsolvirao književnost, diplomirao Menadžment u medijima. Obavljao brojne dužnosti u srpskom kazalištu: umjetnički direktor, direktor Drame i upravnik Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, umjetnički direktor i selektor pozorišnog programa *Belefa*, selektor i član Umjetničkog vijeća *Sterijinog pozorja*, *Jugoslovenskog pozorišnog festivala*, Festivala *Joakim Vujić, Dana komedije*, međunarodnog festivala mediteranskog pozorišta *Purgatorije, MESS-a* i dr. Bio je urednik programa i izdanja Muzeja pozorišne umjetnosti Srbije u Beogradu, kao i izdanja Narodnog pozorišta – Nepsinhaz u Sušici. Dobitnik je nagrade *Zlatno pero*, dvije Sterijine nagrade za kazališnu kritiku, nagrade časopisa *Venac* za esej. Dugi niz godina bio je glavni i odgovorni urednik te član redakcija brojnih kazališnih časopisa i novina u Srbiji (*Ludus, Teatron, Scena, Povelja i Pozorište*). Objavio sljedeće knjige: *Pozorišni Direr i drugi zapisi; 70 godina JDP-a; Jasna Đuričić*. U koautorstvu: *Forum za novi ples; Dragan Nikolić; Pozorište kao sudbina*.

Zvonimir Mrkonjić

Književnik, prevoditelj i dramaturg. Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu diplomirao komparativnu književnost i francuski jezik, a na zagrebačkoj Akademiji za kazališnu umjetnost studirao kazališnu režiju, kao jedan od posljednjih učenika Branka Gavella. Dugi niz godina bio je dramaturg u Dramskom kazalištu Gavelle. Bio je član uredništva *Telegrama* i *Prologa*, objavio dvadesetak zbirki pjesama, više knjiga književnih, likovnih i kazališnih ogleada te nekoliko pjesničkih antologija. Uredio je više izbora iz poezije hrvatskih i stranih pjesnika. Preveo niz književnih djela s francuskoga, njemačkoga, engleskoga, talijanskoga i okcitanskoga jezika, uključivo i Shakespeareove *Sonete* (s Ž. Čorak) i sabrana djela A. Rimbauda i Lautréamonta. Sudjelovao (1968.) kao prevoditelj u pothvatu zagrebačke Biblije. U redovno članstvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 2006. godine.

Bojan Munjin

Novinar i kazališni kritičar. Mediji u kojima je objavljivao ili objavljuje kazališne tekstove u posljednjih 35 godina su: *Arkzin*, *Feral Tribune*, *Novi list*, *Zamirzine*, *Dani*, *NIN*, *Politika*, *Novosti*, *Zarez*, I i III program Hrvatskog radija te časopisi *Kazalište* i *Scena*. Osim kazališnih kritika piše osvrtne iz kulture i vodi tribine vezane za kazalište i društvene teme. Voditelj okruglih stolova na *Festivalu malih scena* u Rijeci, na *MES-u* u Sarajevu, na *BITEF-u* u Beogradu i na festivalu *PUF* u Puli. Bio je i gostujući predavač na Studiju scenskog dizajna u Novom Sadu. Sudjelovao je u selekciji predstava za kazališne festivale *MESS*, Sarajevo, *Festival bosanske drame* Zenica, *Festival malih scena* Rijeka i *Regionalnog festivala* u Užicu. Bio je član žirija kazališnih festivala *MESS*, *Festivala crnogorskog teatra* u Podgorici i *Budva Grada Teatra*.

Zoran Mužić

Diplomirao kazališnu režiju na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, u klasi Koste Spaića pa kao njegov asistent ušao u svijet profesionalne kazališne produkcije. Od 1986. do danas režirao više od stotinu kazališnih predstava najrazličitijih žanrova. Dugogodišnji je član glumačke družine *Histrion* kao redatelj i umjetnički voditelj. Zaposlen je (od 1994.) kao redatelj i umjetnički ravnatelj u Zagrebačkom kazalištu lutaka. Dugogodišnji suradnik umjetničkog programa Hrvatskog radija s režiranih 20 radio-drama, u programu za djecu HRT-a. Osobitu sklonost njeguje prema domaćem autoru – režirao je pedeset i jednog hrvatskog pisca u 32 kazališta. Sudjeluje u radu Međunarodnog festivala djeteta, Vijeća za scenske djelatnosti Grada Zagreba i Ministarstva kulture, Akademije likovne umjetnosti, više studija za animirane filmove. Dobitnik je mnogih priznanja za doprinos dramskom i lutkarskom kazalištu te onom za djecu, a odlikovan je Ordenom reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1997. godine za zasluge u kulturi.

Martina Petranović

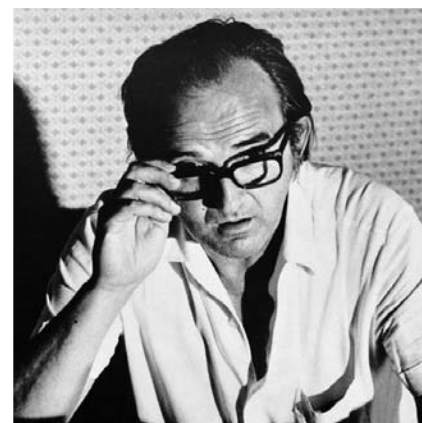
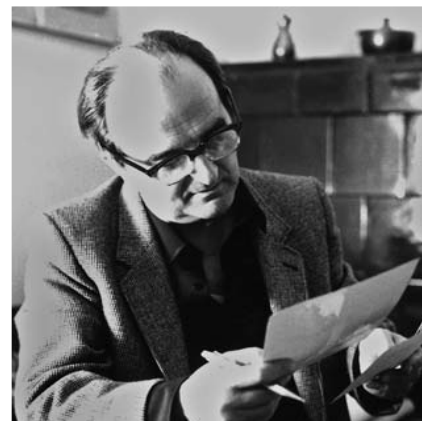
Zaposlena u Odsjeku za povijest hrvatskoga kazališta HAZU. Doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (2010.) s temom o povijesti hrvatske kostimografije. Sudjeluje na znanstvenim skupovima, objavljuje znanstvene i stručne radove, prikaze, recenzije i kritike u stručnoj periodici. Suradnica je Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža. Objavila je sljedeće knjige: *Od kostima do kostimografije – hrvatska kazališna kostimografija* (2015.); *Prepoznatljivo svoja – kostimografkinja Ika Škormrlj* (2014.); *Na sceni i oko nje* (2013.); *Kazalište i (pri)povijest* (2015.) za koje je 2016. nagrađena nagradom Marko Fotez; *Kamillo Tompa i kazalište* (2017.), a u suautorstvu je objavila i knjige *100 godina hrvatske scenografije i kostimografije 1909.–2009.* (2011.); *Repertoar hrvatskih kazališta, knjiga peta – deskriptivna obrada važnijih predstava na hrvatskom jeziku i izvedbi na stranim jezicima hrvatskih izvođača do 1840. godine* (2012.); *Vanda Pavelić Weinert* (2018.).

Neva Rošić

Doajenka hrvatskoga glumišta i glumačke pedagogije. Diplomirala 1957. na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Od 1956. do 1969. članica Dramskoga kazališta *Gavella* gdje nastupa u brojnim praizvedbama suvremenih hrvatskih pisaca te u klasičnom repertoaru: Molièreova *Charlotte (Don Juan)*, Goldonijeva *Rosaura (Lukava udovica)*, Ibsenova *Regina Engstrand (Sablasti)* i Pinterova *Sarah (Ljubavnik)*. U HNK Zagreb, gdje je angažirana od 1969., glumačke vrhunce doseže tumačenjem Krležinih likova *Laure (U agoniji)*, *Klare (Leda)*, *Barunice Castelli (Gospoda Glembajevi)*, *Barunice Meldegg-Crannensteg (Galicija)*. Od 1958. nastupa na DLJ, povremeno i u Varaždinu, Rijeci, Teatru &TD i na Maloj sceni. Bavila se režijom (L. Kaštelan, *Giga i njezini*; E. E. Schmitt, *Enigmatske varijacije*; E. Erba, *Newyorški maraton*). Nastupala u brojnim radijskim i televizijskim dramama, serijama i na filmu (*Osma vrata* N. Tanhofer; *Samo jednom se ljubi* R. Grlića; *Vila Orhideja* K. Golika). Od 1978. do umirovljenja 2003. predavala je glumu na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Za velik umjetnički doprinos hrvatskom kazalištu i kulturi nagrađena je brojnim nagradama i priznanjima.

Boris Senker

Teatrolog, dramatičar, kazališni kritičar, leksikograf i prevoditelj. Doktorirao disertacijom o kazališnom radu M. Begovića (1982.), predavao do umirovljenja na Katedri za teatrologiju i filmologiju pri Odsjeku za komparativnu književnost. Redoviti je član HAZU od 2012. Od ranih 1970-ih piše znanstvene radove, studije, eseje i članke o hrvatskoj i svjetskoj dramskoj književnosti i kazalištu, s naglaskom na XX. st., vodi kazališnu kroniku u časopisu *Republika* (1985.–1991.; 1995.–2000.); prevodi stručnu literaturu s engleskoga. Objavio je brojne teatrološke knjige i priredio dvodijelnu *Hrestomatiju novije hrvatske drame*, a u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža bio je glavni urednik dvosveščane retrospektivne *Bibliografije rasprava i članaka: kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826.–1945.* (2004.). U suradnji s T. Mujčićem i N. Škrabom napisao je petnaestak dramskih djela, a od 1990-ih istaknuo se samostalnim dramama u kojima prema poznatim književnim predlošcima duhovito progovara o kazalištu i o vlastitom vremenu.

Hrvatski centar ITI

Nakladnik
Hrvatski centar ITI
Zagreb, Basaričekova 24
www.hciti.hr

Urednice
Snježana Banović
Nina Križan
Željka Turčinović

Lektura
Andrea Poljak

Oblikovanje i prijelom
Bernard Bunić, Axis-design d.o.o., Zagreb

Naslovnica
Zlatko Kauzarić Atač, kazališni portret *Kosta Spaić*

Fotografije
Iz monografije **Kosta Spaić**, ur. Antonija Bogner-Šaban, Kapitol, 2004.

Tisak
ITG d.o.o., Zagreb

Program je realiziran uz potporu Ministarstva kulture RH
te Ureda za kulturu Grada Zagreba
listopad, 2018.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

www.hciti.hr